

KERKELUK LEVEN

Kerksplitsing een „gelooftstuk” en geen „waagstuk”.
Geen praat langer maar daad. (II.)

5. De financiële organisatie.

Is de organisatie met het oog op de geestelijke bearbeiding tot stand gekomen, en zit die stevig in elkaar, dan neemt men de financiële organisatie ter hand.

De groote dorps- of stadskerk blijft ook in dit opzicht een eenheid vormen, maar de zelfstandigheid der onderdeelen moet zoo groot mogelijk worden. (Op staatkundig gebied vinden we daarvan een voorbeeld in de Kantons van Zwitserland en de Vereen. Staten van Noord-Amerika, die federatief zijn verbonden).

Elke kerk hebbe haar eigen commissie van beheer, die eigen contributies int, die er naar streeft, die op te voeren, en na aftrek van eigen uitgaven de rest overgeeft aan de centrale commissie van beheer, of het ontbrekende van deze ontvangt. Ziedaar de hoofdlijnen.

We hebben bij de groote-stadskerken te rekenen met de dubbele combinaties, n.l. met die van de 16 kerken tezamen en die van de wijkcombinatie, zoolang de buurtkerken nog niet zelfstandig zijn, zoolang met het oog op de EIGENDOMMEN en SCHULDEN als met het oog op de EXPLOITATIE.

A. DE EIGENDOMMEN EN SCHULDEN.

Zoodra de splitsing in meerdere kerken of combinaties is tot stand gekomen, teekenen de Praeses en Scribae van elke gemeente of combinatie in kwaliteit een overeenkomst, behelzende de bepaling, dat elk der gemeenten deel heeft (voor een evenredig deel) aan de gemeenschappelijke schuld en aan de gemeenschappelijke eigendommen, terwijl het aandeel, dat elke gemeente erin heeft, bij onderlinge overeenkomst zal worden bepaald.

De toestand in de wijkcombinatie komt dan overeen met die van de in tweeën gesplitste dorpskerk, waarvan elke kerk een evenredig aandeel heeft aan een kerkgebouw, waartegenover staat een evenredig deel van de schuld op haar naam.

Het percentage wordt vastgesteld naar den straks (onder exploitatie) te geven regel.

We hebben hierbij rekening te houden met de almeer uitstervende citykerken en de zich uitbreidende buitenwijkkerken. De citykerkgebouwen behoren tot de bijna of geheel afbetaalde kerken en worden nu — voor zoover ze n.l. niet verkocht moeten worden, gezien de gegevens van den gemaakten plattegrond; — gelukkig het eigendom juist van de gemeenten met verminderende draagkracht. Behalve bij de vaststelling van de gebouwenwaarde worde daarmee gerekend bij de vaststelling van het schuldpercentage van de wijkcombinaties. Velen immers, die eertijds in de city woonden, zijn verhuisd en hebben daardoor zelf de draagkracht van die stadswijkkerk verzwakt. Mocht dit proces doorgaan, dan kan later een zeker percentage van de schuld dier citykerk bovendien onder de overige kerken worden gedistribueerd, ter verlichting van de citykerk.

B. DE EXPLOITATIE.

Daar is een centrale kas (beheerd door de verschillende voorzitters of penningmeesters der samenwerkende kerken of wijkcombinaties).

De vaste bijdragen der leden, tot nu toe door de ongedeelde commissie van beheer beheerd, worden nu door elke buurtcommissie van beheer geïnd. Dit bedrag geeft een vrij zuiveren maatstaf aan voor de draagkracht van die buurtkerken, met een gemeenschappelijk kerkgebouw.

Naar dezen maatstaf nu wordt en het bezit en het schuldandeel der samenwerkende kerken of wijkcombinaties bepaald en de uit elke kerk te verwachten inkomsten vastgesteld. De boekhouding van elke kerk of wijkcombinatie zal dus een post bevatten: bijdrage „voor” of wel „van” de zusterkerken.

Sluit de gemeenschappelijke rekening met een tekort, dan wordt dit het eerste jaar gedekt door een collecte in alle kerken. Mocht nu blijken, dat één der kerken of wijkcombinaties te zwaar belast is, dan worden de plooiën vooralsnog gladgestreken. Maar daarna moet elke kerk of wijkcombinatie voor eigen zaak zorgen.

Elk der samenwerkende kerken van een dorpskerk en elke buurtkerk en elke wijkcombinatie weet, welk aandeel men heeft in het gemeenschappelijke kerkgebouw, in de schuld daarop rustend met de rente en aflossing daarvoor benodigd en wat ze moet opbrengen voor de gemeenschappelijke uitgaven, bijv. van de 8 wijkcombinaties de sterke wijkcombinaties A $\frac{1}{14}$, daarentegen de zwakke wijkcombinaties B $\frac{1}{20}$, waarvan weer de moederkerk bijv. $\frac{3}{5}$ en de dochterkerk $\frac{2}{5}$ der totaaluitgaven voor haar rekening heeft.

6. Het streven naar zelfstandigheid.

Al dadelijk zijn moeder- en dochterkerk er op uit om zich zooveel mogelijk van elkaar onafhankelijk te maken, allereerst wat de exploitatie betreft. De moedergemeente zal zich reppen om door vermeerdering van haar inkomsten zich onafhankelijk te maken van de bijdrage der dochterkerk. Wat ze meer opbrengt dan haar aandeel in de totaalkosten bedraagt, wordt voorloopig aangewend tot delging van haar eigen schuldaandeel, wat weer vermindering van rente en aflossing meebrengt.

De dochtergemeente is daar echter nog feller op uit, daar ze wenscht te komen tot het beroepen van een eigen dominee en straks tot het bouwen van een eigen kerk.

Is kerkbouw aan de orde, dan heeft de dochterkerk alvast een spaarpot. Ze kan immers van de moederkerk haar aandeel in het gemeenschappelijk kerkgebouw opvorderen. Het spreekt vanzelf, dat dit alles met onderling overleg geschiedt, opdat men elkaar niet in ongelegenheid bringe.

Daar deze dochterkerk ook voor de moederkerk (en eventueel ook voor al de andere kerken der geheele combinatie) heeft bijgedragen, nemen alle kerken op zich een evenredig deel der onkosten bij te dragen.

In de citykerk zal men misschien huiverig zijn om den tweeden dominee te beroepen, maar zoo sterk is de afname der bevolking niet, dat een kerk van 1200 à 1300 zielen dadelijk hulpbehoevend wordt. Of men evenals voor Indië een dominee voor een bepaald tijd zou kunnen beroepen, laten we liefst in het midden.

7. De onderlinge steunbieding.

Deze ligt reeds opgesloten in de onderlinge verdeling der exploitatiekosten, naar den tegenwoordigen stand der inkomsten, zoodat de kerksplitsing geen waagstuk is.

Het kan echter zijn, dat men nu reeds staat voor den bouw van een nieuwe kerk en de beroeping van één of meer nieuwe predikanten. Er zouden dus feitelijk in plaats van 8 wijkcombinaties en 16 kerken met 8 dominees en 8 kerkgebouwen 9 wijkcombinaties en 18 kerken en 9 kerkgebouwen moeten zijn. Er zullen dan tijdelijk 3 kerken onder één dominee komen te staan (de moederkerk en 2 gecombineerde dochterkerken). De extra jaarlijksche uitgave met het oog op den nieuw te beroepen predikant worde alvast pro memorie op de begroting der gansche combinatie geplaatst en voor een evenredig deel op die van de 9 wijkcombinaties en van de 18 buurtkerken.

Dit verhoogde cijfer heeft dan elke buurtkerk zich voor oogen te stellen. Eerst moet men dit cijfer voor zich bereikt hebben, eer men beginnen kan te werken om zelfstandig te worden. Ook worde er alvast jaarlijks een collecte gehouden in alle kerken voor de nieuwe kerk.

Is het inkomen voor den negenden predikant verzekerd, dan beroepe men hem, al is er nog geen kerkgebouw voor hem disponibel. Hij kan dan alvast werken in zijn gemeente, waardoor de bouw van de negende wijkkerk te eerder tot stand komt. Natuurlijk kan men met kerksplitsing wachten tot eerst het negende kerkgebouw er is en de negende predikant is beroepen, maar we meenen, dat door kerksplitsing de activiteit wordt bevorderd.

We twijfelen niet, of in de goeie wijkcombinaties en in een welvarend dorp, zal weldra de tweede dominee worden beroepen.

Het is echter nauwkeurig uitgerekend, wat elke wijkcombinatie voor eigen kerkelijke uitgaven noodig heeft en welk percentage van haar bijdrage nu reeds ten goede komt van de zwakkere kerken. Welnu, dat percentage heeft nu elke zelfstandig wordende buurtkerk zich voor oogen te houden. Het is dus niet genoeg, dat men het noodige bijeen heeft om den eigen dominee te onderhouden. Stel, dat men dit bijv. met 15000 gld. zou kunnen doen, terwijl men naar het procentcijfer 18000 gld. zou moeten bijdragen, dan begint men met den tweeden dominee te beroepen en plaatst op zijn begroting pro memorie een tekort van 3000 gld. Om dit tekort te dekken houdt men een collecte, die door de centrale commissie van beheer op rente wordt gezet om ook de arme buurtgemeenten in staat te stellen tot het beroepen van een eigen dominee over te gaan. Men mag niet rusten, eer men de inkomsten tot 3000 gld. hooger, dus 18000 gld., heeft opgevoerd. Zoodra de buurtkerk zichzelf kan onderhouden houdt de wijkcombinatie op.

Ook in de arbeidersbuurten zullen de buurtkerken, afgedacht van deze malaise, eerder tot beroeping over kunnen gaan, dan men wel meent, indien men maar het stelsel van wekelijksche contributie-inning invoert.

Heeft tenslotte elke buurtkerk een eigen dominee en een eigen kerkgebouw, dan vervallen vanzelf de wijkcombinaties en blijft dus alleen de groote combinatie.

Twee of drie buurtkerken zouden later weer eens er toe over kunnen gaan om ten behoeve van een deel van hun gemeente, die weer tot een nieuwe gemeente wordt saamgevoegd, elkaar steun te bieden, maar dit is van later zorg.

W. F. C. VAN HELSDINGEN.

Over de Buchmanbeweging.

Reeds hebben we de lezers erop voorbereid, dat ze van Dr E. D. Kraan artikelen zouden krijgen over de Buchmanbeweging.

In dit nummer begint Dr Kraan. Op den jongsten Theol. Schooldag sprak hij, en ieder was dankbaar over de uitnemende manier, waarop het onderwerp door den spreker was behandeld. We zijn dan ook blij, dat ons blad deze copie zal ontvangen; zelfs zal Dr Kraan in ons blad nog meer stof geven, dan hij in zijn rede kon verwerken.

K. S.

Efraïm en Juda.

Enkele broeders hanteeren het spreekwoord, dat Efraïm Juda niet moet benijden. Willen ze eens zeggen, wat ze onder Efraïm en Juda verstaan? Zonder nadere uitlegging zijn dergelijke zuchten in de richting van Irenië zefiers uit Polemië.

K. S.

LITERATUUR EN KUNST

Geerten Gossaert over het begrip „dichtkunst”.

Geerten Gossaert, de schrijver van „Experimenten”, moge als dichter reeds enkele jaren tot rust zijn gekomen, de vorstelijke plaats, die zijn werk hem in de rij onzer dichters gegeven heeft, wetst m.i. volkomen, dat wij ons nog eens opzettelijk met dezen groote gaan bezig houden.

In dit artikel wil ik mij bezig houden met de vraag: „Wat is, volgens Geerten Gossaert, dichtkunst?”

Bij de beantwoording van deze vraag wil ik trachten, wat Gossaert daarover zegt, in mijn eigen woorden weer te geven en er zoo een zooveel mogelijk afgeronde voorstelling van te maken, omdat, wat de dichter zelf hier en daar over dit onderwerp zegt, niet altijd geheel en al hetzelfde is, zoodat men, zijn eigen woorden citeerende, zonder meer, licht in verwarring zou geraken.

Gossaert dan gaat bij zijn beschouwing van het dichterschap uit van het feit, dat de mensch, in onderscheiding van het dier, geheugen bezit, waardoor hij vroeger ontvangen indrukken bewaart. Gevolg daarvan is, dat hij allengskens eigenaar wordt van een zeker geestelijk bezit. Een deel daarvan ligt boven den dorpel van het bewustzijn, een ander deel daarvan rust in de donkere ruimte daaronder, in het onderbewuste; maar ook dat gedeelte, wij, in onzen tijd weten dat immers zoo goed, werkt van uit de donkere diepte wel degelijk op ons zieleleven in.

Wij hebben dus een zeker geestelijk kapitaal. Daarin zijn alle menschen aan elkander gelijk; dat geldt ook van niet-dichters.

Maar nu de dichter.

Het kan gebeuren, dat bij hem, van binnen uit, of door een prikkel van buiten af, dat geestelijk bezit voor een bepaald onderdeel in beweging geraakt, zóó, dat daardoor zijn heele wezen in een zekere spanning komt. Ieder, die wel eens over een onderwerp, dat hem aangreep, heeft moeten spreken of schrijven, weet wel wat onder zulk een „spanning” is te verstaan. Een dergelijke spanning is absoluut noodzakelijk, zal, wat iemand zegt, een indringende, aangrijpende klank kunnen krijgen. Daar is geen goede toon te halen uit de snaar, die slap ligt over het instrument; maar evenmin komt er een goede klank uit het gemoed, dat niet is gekomen uit de slapheid, van den ruststand, waarin het gewoonlijk verkeert.

Eerst dus die spanning. Maar daar blijft het niet bij. Dezelfde prikkel, die des dichters wezen in spanning brengt, doet het nu ook trillen, in beweging komen, spreken. En door het strak gespannen zijn van zijn wezen, krijgt die trilling, dat spreken, een gedragen, een golvend, een rhythmisch karakter.

In zulke momenten gevoelt de dichter zijn gansche wezen in rhythmische roering, ook het lichaam. Volgens Gossaert is het juist een veranderde loop van het bloed, waarin die rhythmische gesteldheid zich het eerst openbaart.

Zóó heftig kan die rhythmische gesteldheid zijn, dat zij wordt tot een soort bezetenheid. Bij den Engelschen dichter Swinburne was dat zóó geweldig, dat er door zijn lichaam zenuwshokken gingen.

En dan komt de geboorte van het vers.

Op de golven van dat, heel het wezen beheerschende, rythme komen nu de woorden aandrijven, waarin verklankt wordt de gedachte, die den dichter in spanning bracht en die rhythmische bezetenheid over hem deed komen. En die woorden neergeschreven vormen dan het poëem.

Een zeer eigenaardig verschijnsel daarbij is dit, dat de gedachte, die die spanning en dat rhythmisch golvend veroorzaakt, heel vaak opkomt uit het onderbewuste. De dichter weet dan zelf niet, terwijl hij bezig is met dichting, wat hij dicht en als het straks op het papier staat, dan staart hij met verwondering zijn eigen geestelijk kind aan.